

Hoger Onderwijs voor Ouderen in Nederland

HOVO Nederland
Secretariaat:
Postbus 1061
2302 BB Leiden
Tel: 070-5275203
E-mail: info@hovonederland.nl
Website: www.hovonederland.nl

HOVO NEDERLAND

Jaarverslag

2010

HOVO-Nederland

Jaarverslag 2010

Inleiding

Dit jaar werd het vierde lustrum van HOVO Nederland gevierd. Een markeringspunt dat een derde periode in haar bestaan inluidt. Na de pioniersfase volgde een tweede periode van constante groei, van verdere professionalisering, van uitbreiding van het aantal lesplaatsen zodat de HOVO instellingen samen een landelijke dekking bieden. Het cursusaanbod breidde zich uit waardoor senioren elk jaar uit bijna 1000 cursussen kunnen kiezen. Onderlinge afstemming en samenwerking van de HOVO instellingen hebben de toon gezet. Een solide basis om nu de horizon te richten op de toekomst van het HOVO in een maatschappij waar alles woelt om verandering en de vanzelfsprekendheden uit de vorige eeuw aan het verdampen zijn.

Dit jaar was ook een markeringspunt omdat het secretariaat van HOVO Nederland dat sinds 1990 in Nijmegen was gevestigd per 1 juni naar het Academie Gebouw van de Universiteit Leiden aan het Rapenburg verhuisde. In het hart van de oudste universiteit in Nederland. Tessa Huigens die met volle inzet en geheel belangeloos als ambtelijk secretaris HOVO Nederland diende is opgevolgd door Hilbrand Noordhof.

Dit jaar voltrokken zich ook veel veranderingen aan het front van de HOVO instellingen en de vriendenkringen.

Bovenal bleek dat de bankencrisis en de daarop volgende overheids-bezuinigingen het HOVO niet ongemoeid lieten. In maart ontvingen wij namelijk van het ministerie van OC en W het bericht dat HOVO Nederland vanaf 1 januari niet langer kon rekenen op een overheidssubsidie. Wij hebben de voorafgaande twaalf jaar metterdaad projectsubsidies ontvangen ter uitvoering van programma's die bijgedragen hebben aan verbreding van het maatschappelijk draagvlak voor het levenlang leren dat alle levensfasen omvat. Wij moeten hopen op betere tijden waarin weer wordt ingezien dat het sociaal kapitaal van ouderen niet langer kan worden gemist. Noch in economisch opzicht, noch in sociaal - maatschappelijk opzicht. In dat sociaal kapitaal moet worden geïnvesteerd met educatie die ouderen toerust tot maatschappelijke participatie, als werknemer en als burger.

Dit jaar werd afgesloten met de viering van het vierde lustrum. Uit het enthousiasme van alle betrokkenen kunnen we inspiratie putten om als lerende organisatie alle zeilen bij te zetten om het HOVO toekomst bestendig te houden. Dat kan met veel vrijwillige inzet, verbeeldingskracht en creativiteit.

Bestuurssamenstelling

Op 31 december 2010 bestond het Bestuur uit de volgende personen:

Voorzitter	Prof. Dr. E. Bleumink, waarnemend
Secretaris	Dhr. H. Noordhof
Penningmeester	Ir. P.J. Hug
Leden	Prof. Dr. H.O. Voorma Mevr. Dr. K. van Helvert Mevr. Drs. C. van Bergen Dhr. G. Leuven Mevr. C. Kramer

In 2010 zijn de volgende bestuursleden afgetreden: Ir. J. van Duivendijk (penningmeester), Mevr. Drs. Th. G.M. Huigens (ambtelijk secretaris), Mevr. Drs. K.A. Visscher MA en Ing. J. Kuipers.

Conform de statuten zou Prof. Dr. E. Bleumink moeten aftreden als voorzitter; echter gezien het feit dat er nog geen opvolger gevonden is, is dhr. Bleumink bereid gevonden aan te blijven als waarnemend voorzitter.

De wijzigingen in het bestuur van HOVO NL zijn doorgegeven aan de Kamer van Koophandel Leiden.

Mevrouw Tessa Huigens is afgezwaaid na 18 jaar als vrijwilliger het secretariaat van HOVO Nederland te hebben verzorgd. Zij zag vele bestuurders komen en gaan en versleet een viertal voorzitters. Mevrouw Huigens heeft zich in die 18 jaar ontwikkeld tot 'mevrouw HOVO', een eretitel die haar terecht toekomt. Zij zorgde voor een uitstekende interne communicatie en dat zorgvuldig werd omgegaan met de interne verhoudingen.

Mevrouw Tessa Huigens

Zij was ook 'het geheugen' van HOVO Nederland. Zij legde met veel strijdbaarheid en hoog gegrepen idealen de brug van de pioniersfase naar de tijd van zakelijkheid en professionalisering. Niet alleen HOVO Nederland maar het HOVO in het algemeen is haar bijzonder veel dank verschuldigd.

Tessa Huigens heeft het stokje overgedragen aan Hilbrand Noordhof. Hij trad officieel in functie op 1 juni, maar al maanden daarvoor heeft hij zich danig ingewerkt, de verhuizing van het secretariaat van Nijmegen naar Leiden op zich genomen. De soepele overgang naar de het nieuwe secretariaat is gelukt dankzij de enorme inzet van Tessa en Hilbrand.

Leden

In 2010 hebben zich de volgende ledenmutaties voorgedaan:

- Teleac/NOT heeft per 01-09-2010 het lidmaatschap van HOVO Nederland opgezegd.

- De Zeeuwse Senioren Academie (HOVO Zeeland) is opgegaan in Hovo Rotterdam. Onder de naam Zeeuwse Senioren Academie worden in Vlissingen cursussen aangeboden, onder verantwoordelijkheid van Hovo Rotterdam.
- Senioren Academie Friesland is opgegaan in Senioren Academie Groningen en Drenthe. Deze gaat verder onder de naam Senioren Academie Groningen, Friesland en Drenthe.
- HOVO Twente en HOVO Windesheim zijn samengegaan in HOVO Overijssel.
- De Vrienden van Senioren Academie Friesland bestaan nog steeds maar zullen in 2011 samengegaan met de Vrienden van Senioren Academie Groningen en Drenthe.
- De Vrienden van HOVO Nijmegen hebben zichzelf opgeheven.

Voor het ledenbestand zie bijlage 1.

Aantal Cursisten

In bijlage 2 worden de inschrijvingen op cursussen, lezingencycli, losse lezingen en reizen weergegeven. Ten opzichte van 2009 is het aantal deelnemers aan cursussen en lezingen cycli met ca. 4 procent gedaald. Daarentegen is de belangstelling voor losse lezingen met ca. 25 procent gestegen. Het aantal reizen daalde sterk, met ca. 55 procent.

Bestuurlijke activiteiten

Het bestuur van HOVO-Nederland heeft in 2010 vier maal vergaderd, te weten op 18 maart, 18 juni, 20 augustus en 9 december. Van alle vergaderingen zijn verslagen gemaakt.

Op 18 maart heeft tevens een vergadering plaatsgevonden van het HOVO NL-bestuur met alle HOVO-coördinatoren.

De Algemene Leden Vergadering heeft plaatsgevonden op 18 mei in Utrecht.

Het secretariaat van HOVO Nederland is in mei 2010 verhuisd van Nijmegen naar Leiden. Het secretariaat is gehuisvest in het Academie Gebouw van de Leidse Universiteit. Het secretariaat van HOVO Nederland is als volgt te bereiken:

Adres: Rapenburg 67
2311 GJ Leiden

Post: Postbus 1061
2302 BB Leiden

Telefoon: 071-5275203

E-mail: info@hovonederland.nl

Het prachtige Academie Gebouw van de Universiteit Leiden biedt onderdak aan het Secretariaat van HOVO NL.

De wijziging van de vestigingsplaats van HOVO Nederland is doorgegeven aan de Kamer van Koophandel Leiden.

Ter gelegenheid van het feit dat HOVO Nederland 20 jaar geleden werd opgericht, is op 25 november in Rotterdam een symposium gehouden, dat werd bijgewoond door ca. 400 (betalende) bezoekers.

In samenwerking met het dagblad Trouw was een essaywedstrijd georganiseerd.

Herordening van HOVO instellingen en vriendenkringen.

In 2010 was er veel onrust aan het HOVO front.

Zo had het College van Bestuur van de Noordelijke Hogeschool in Leeuwarden eind 2009 om haar moverende redenen besloten HOVO Friesland, één van de oudste HOVO instellingen, af te stoten en wel met ingang van 1 januari 2010. De als altijd actieve Friese vriendenkring liet het er niet bij zitten en ging op zoek naar de mogelijkheid van een doorstart. Binnen amper drie maanden werd een principe akkoord bereikt tussen het bestuur van de vriendenkring, het bestuur van de stichting Senioren Academie in Groningen en het College van Bestuur van de Stenden Hogeschool. Dat akkoord hield in dat de Friese HOVO vestiging in takt bleef en wel als lesplaats van de Senioren Academie Groningen-Friesland-Drenthe en dat de Friese vestiging onderdak kreeg bij de Stenden Hogeschool die bereid was onderwijsruimten om niet ter beschikking te stellen. Op 31 augustus vond in feestelijke setting de opening van cursus jaar 2010/2011 plaats van het HOVO in Leeuwarden. In Friesland zal een werkgroep van vrienden hand en span diensten verrichten voor de goede gang van zaken bij de cursussen. De werkgroep wordt ook betrokken bij de programmavoorbereiding. Een fusie van de Friese vriendenkring met die in Groningen en Drenthe is in voorbereiding.

De medewerkers van het HOVO bureau in Zwolle en vervolgens de vriendenkring Zwolle werden geconfronteerd met het bericht dat het bevoegde gezag van Windesheim had besloten het HOVO af te stoten en onder te brengen in een Stichting die geheel op eigen benen zou moeten staan. Zo begon een periode van onzekerheid waarin de Vriendenkring, de coördinator en het bestuur van HOVO Nederland, zich danig hebben geweerd. Na veel sonderingen en overleg werd uiteindelijk besloten HOVO Windesheim met HOVO Twente in een nieuw organisatorisch verband onder te brengen door de oprichting van de stichting HOVO Overijssel die verantwoordelijk zou zijn voor het HOVO in de gehele provincie met in ieder geval lesplaatsen in Enschede, Zwolle, Kampen, Hengelo, Lochem en Deventer. Een en ander vond in september haar beslag. Voortvarend wordt gewerkt om de nieuwe organisatorische opzet handen en voeten te geven. Het is een enorme uitdaging het HOVO in Overijssel verder uit te bouwen.

De Zeeuwse Senioren Academie had al langer moeite het hoofd boven water te houden. Het 'luctor et emergo' vond dit jaar haar beslag doordat met instemming van alle betrokkenen in het Zeeuwse werd besloten de HOVO-activiteiten in Zeeland te laten coördineren door Hovo Rotterdam. Zo wordt de HOVO educatie in Zeeland gecontinueerd.

Bijna 20 jaar geleden was de Hogeschool Alkmaar al betrokken bij het HOVO maar trok zich na verloop van tijd daaruit terug. HOVO Alkmaar is weer terug van weg geweest nadat in januari 2008 een initiatief groep het initiatief nam tot de opzet van een HOVO vestiging voor de kop van Holland. Men ging niet over een nacht ijs en nadat vele hobbels waren genomen gingen na precies twee jaar de poorten open voor cursisten die zich wilden laven aan de kennisbron. De

verantwoordelijkheid voor HOVO Alkmaar is belegd bij een gelieerde stichting. Dit jaar volgden 255 senioren de cursussen die in Alkmaar werden aangeboden. Een mooi begin.

Met alle bewegingen is het aantal eigenstandige HOVO instellingen met drie gedaald terwijl Alkmaar zich in de rij voegde. Het aantal steden waar senioren cursussen kunnen volgen bleef echter constant. Dat kan tot vreugde stemmen.

De vreugde wordt gedempt omdat het aantal vriendenkringen een dalende lijn vertoont. De vriendenkring in Nijmegen heeft onverhoopt besloten zich op te heffen. De vriendenkring in Friesland zal fuseren met die in Groningen en Drenthe en voorts beraadt de vriendenkring in Zwolle zich op haar toekomst.

In onderstaand tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de leslocaties per HOVO.

Tabel 1: Overzicht leslocaties per HOVO-instelling

HOVO	Leslocaties
Achterhoek en Liemers	Doetinchem
Amsterdam	Amsterdam
Alkmaar	Alkmaar
Brabant	Den Bosch, Breda, Tilburg, Eindhoven
Den Haag	Den Haag, Gouda
Groningen, Friesland en Drenthe	Groningen, Leeuwarden, Emmen
Leiden	Leiden, Haarlem
Limburg	Maastricht, Roermond, Heerlen
Nijmegen	Nijmegen
Overijssel	Zwolle, Kampen, Deventer, Enschede, Hengelo, Lochem
Rotterdam	Rotterdam, Vlissingen
Utrecht	Utrecht, Amersfoort

Uit bovenstaande tabel 1 blijkt dat de HOVO-instellingen samen een uitstekende landelijke dekking bieden.

Het vierde HOVO-Lustrum: viering van het 20-jarig bestaan van HOVO Nederland.

a. Symposium.

Ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van HOVO Nederland is op 25 november 2010 een symposium georganiseerd met als thema 'Leren en inspiratie'.

Dit lustrumsymposium vond plaats in Rotterdam in een zaal van de Erasmus Universiteit.

Voorzitter Prof. Dr. Eric Bleumink opent het Symposium

Een volle zaal tijdens het Lustrum

De ruim 400 deelnemers kregen als eerste spreker de filosoof drs. Paul Boon die terugging naar Plato om vervolgens via Kant uit te komen bij Bataille. Boon wees ons op de verschillen en de overeenkomsten tussen deze grote wereldfilosofen. De resterende tijd tot de lunch werd benut door prof. Dr. Bas Haring die betoogde dat HOVO cursisten niet alleen onderwijs moeten genieten maar ook zelf onderzoek zouden moeten doen. Naar zijn mening zou dit vooral kunnen voor kleinschalig onderzoek waarvoor geen ingewikkelde apparaten of theorieën voor nodig zijn. Hij haalde hierbij een aardig voorbeeld aan van het spotten van walvissen door het observeren van de tekening op de vinnen.

Na de lunch trad prof. dr. René Diekstra op, die er wonderwel in slaagde de "after lunch dip" te omzeilen door met een stevige anekdote over adviseurs en schapen te beginnen. Gedurende zijn betoog belichtte hij de vraag waar mensen hun inspiratie vandaan halen vanuit diverse perspectieven. Het leven als leerschool van de angst was daarbij het Leitmotiv.

Prof. Dr. René Diekstra

Als laatste spreker trad prof. dr. Harm Bart op die liet zien hoe je ook inspiratie kunt krijgen uit de exacte vakken. Dit deed hij aan de hand van voorbeelden uit de astronomie en de theoretische wiskunde.

De lezingen werden zoals voorheen op internet geplaatst, www.hovonederland.nl.

b. Publiksactie De eeuwige student.

In vervolg op de succesvolle verkiezing in 2009, 'Gezocht: Eeuwige student', is ook in 2010 een speurtocht gedaan naar de 'eeuwige student' met het uitschrijven van een essaywedstrijd. Ditmaal in samenwerking met het dagblad Trouw. Bijna 150 enthousiaste 'eeuwige studenten' zonden een essay in. Van zeer verschillende mensen: ondernemers, technici, maar vooral veel mensen

met een onderwijsachtergrond: docenten en directeuren in het basis- en voortgezet onderwijs en enkele onderwijsgeevenden uit het HBO.

De onderwijzsmensen maakten ongeveer een kwart van de inzenders uit. Ook zorg en maatschappelijk middenveld waren goed vertegenwoordigd onder de inzenders, met samen ongeveer 20 procent. Een flink deel van de inzenders volgde HOVO-cursussen. De meeste inzendingen kwamen uit de provincie Zuid-Holland, een kleine veertig, gevolgd door Noord-Holland met zo'n twintig. Per hoofd van de bevolking waren er opmerkelijk veel inzendingen uit Noord-Brabant, Gelderland en Zeeland.

Een deskundige jury, o.l.v. dhr. Willem Schoonen, hoofdredacteur van Trouw, beoordeelde de essays. De prijzen werden uitgereikt tijdens het lustrum. Winnaar werd mevr. Paula Stuurman met haar essay 'de eeuwige student.'

Essaywinnares mevr. Paula Stuurman

Het juryrapport over het winnende essay: 'Het begint met een generatieclash in de collegezaal. De ik-figuur is inmiddels zelf zo'n ouwe collegeloper, van het soort dat ze als jonge student vreemd vond, maar gelukkig geheel ongevaarlijk. Ze zoekt naar de kern van haar leergierigheid en vindt die in het besef dat vragen niet uit de weg gegaan moeten worden, zelfs niet als ze betrekking hebben op Wagner. Het is een origineel betoog, qua inhoud en vorm, dat bij de jury een afgetekende voorkeur kreeg.' Het winnende essay is geplaatst op de websites van Trouw en het HOVO NL. Op de laatste website is ook een interview geplaatst met mevr. Stuurman.

Internationale activiteiten.

De European Federation of Older Students at Universities ([EFOS](#)) rondde in juni 2010 haar project [VECU](#) (Virtuele Europese Culturele Ruimte) af met een congres in Wroclaw (Polen). De bij het project betrokken werkgroepen van 8 seniorenuniversiteiten uit 6 Europese landen, waaronder de Senioren Academie Gronigen-Friesland-Drenthe, presenteerden daar hun resultaten. Een volledige documentatie is te vinden op www.vecu.efos-europa.eu.

De International Association of Universities of the Third Age ([IAUTA](#)) hield in November 2010 in San José (Costa Rica) haar tweejaarlijkse congres met het thema "Older persons: Experience and sustainable development". Onder de ongeveer 150 deelnemers uit Noord-, Midden- en Zuid-Amerika, Europa en Azië waren ook 4 HOVO-cursisten en een HOVO-medewerkster uit Nederland.

In november 2010 informeerden de organisaties die in Nederland betrokken zijn bij de toekenning van subsidies uit de EU-programma's voor educatie op een conferentie in Rotterdam over de laatste ontwikkelingen omtrent deze programma's. Namens HOVO-Nederland namen Peter Hug (belast met internationalisering) en Beatriz van der Goes, een vrijwilligster uit Leiden met

interesse voor internationalisering, deel. Voor oudereneducatie moeten we in het bijzonder naar het Grundtvig programma kijken. Mw. Van der Goes schreef een samenvatting van de mogelijkheden die dit programma aan HOVO's biedt voor Europese projecten, uitwisselingen en studiebezoeken.

De Vrienden van de Senioren Academie Groningen-Friesland-Drenthe brachten in mei 2010 een driedaags tegenbezoek aan de Seniorenuniversiteit Uppsala (Zweden). Een jaar eerder hadden ze een delegatie uit Uppsala in Groningen ontvangen.

Ir. P. Hug, tweede van links, op een AIUTA-conferentie.

Het Nederlandse HOVO is op het internationale vlak als volgt vertegenwoordigd:

- In het bestuur van de IAUTA door mw. Dr. R. Leenders (op voordracht van HOVO-Nederland) en door ir. P. Hug (op voordracht van de Senioren Academie Groningen-Friesland-Drenthe).
- In het bestuur van de EFOS door ir. P. Hug als vice-president (op persoonlijke titel).

Public Relations

Ook in 2010 zijn er m.b.t. de public relations diverse activiteiten uitgevoerd. De website van HOVO Nederland, [www. hovonederland.nl](http://www.hovonederland.nl), is op een aantal punten aangepast aan de laatste ontwikkelingen m.b.t. de HOVO Instellingen. Daarnaast is op de website aandacht besteed aan diverse actuele zaken. Er is ruime aandacht geschonken aan (nieuwe) cursussen in 2010 en aan belangrijke zaken rond een aantal HOVO instellingen.

Zowel op de website als in de Nieuwsbrieven is ruime aandacht geschonken aan het Lustrum van HOVO Nederland. Enerzijds werd er 'promotie' gemaakt voor het Lustrum, opdat cursisten en belangstellenden zich zouden aanmelden voor het Lustrum en anderzijds werd er verslag gedaan van hetgeen op het Lustrum is gebeurd. Enkele presentaties zijn gepubliceerd op de website. Het winnende essay is op de website geplaatst, inclusief een interview met de winnares. Het winnende essay is tevens te lezen geweest op de website van het dagblad Trouw.

In de Nieuwsbrief van HOVO-Nederland werden actuele nieuwsitems over het hoger onderwijs voor ouderen en daarmee samenhangende onderwerpen onder de aandacht gebracht. De nieuwsbrief werd zes keer (in januari, mei, juni, augustus en november) per e-mail aan ruim 2.000 adressen gestuurd en is ook op de website in te zien. In november is een extra Nieuwsbrief verschenen met als thema het Lustrum van HOVO Nederland, met daarin ruime aandacht voor het Symposium en de essaywedstrijd.

De redactie van de nieuwsbrief bestaat uit de volgende personen:

Dhr. Gert Leuven (eindredacteur)

Mw. drs. Carolien van Bergen (coördinator HOVO Rotterdam)
Dhr. Hilbrand Noordhof

De marketingcommissie bestaande uit dhr. Gert Leuven, mw. drs. Carolien van Bergen, dhr. Hilbrand Noordhof blijft zoeken naar wegen om de activiteiten van HOVO Nederland en de HOVO instellingen blijvend onder de aandacht van relevante doelgroepen te brengen.

Het Coördinatoren Overleg

Het Coördinatoren Overleg is dit jaar bijeen geweest in februari, mei en november. Het overleg ziet vooral toe op de onderlinge afstemming en samenwerking. Veel aandacht is besteed aan de informatie-uitwisseling en de kwaliteitsborging van de HOVO-programmering.

Het totale aantal cursussen en lezingencycli bedroeg in 2010 bijna 1000, waarvan ruim 80% doorgang heeft gevonden. Het programma-aanbod wordt elk jaar weer vernieuwd en opvallend is het brede aanbod van cursussen en lezingencycli. De verschillende instellingen hebben met name een breed aanbod van cursussen op het gebied van kunst, cultuurgeschiedenis, geschiedenis, filosofie. Daarnaast worden ook cursussen op het gebied van bv. psychologie, exacte vakken, economie en recht aangeboden, zij het dat het aantal hierin minder is vanwege een beperktere vraag vanuit cursisten en het beperktere aanbod van geschikte docenten. De programma's worden over de hele linie goed beoordeeld door deelnemers, zoals blijkt uit schriftelijke en mondelinge evaluaties onder de deelnemers. De kwaliteit van de programma's wordt ook van tevoren beoordeeld door programmaraden, bestaand uit facultaire vertegenwoordigers vanuit de HBO- of universitaire instelling waar de betreffende HOVO onder valt. Dit om HOVO een kwaliteitskeurmerk te geven dat past bij een universitaire of HBO-instelling.

In de vergaderingen is ook gesproken over de mogelijke naamswijziging van HOVO Nijmegen; over problemen met zaalreserveringen bij HOVO Leiden en over de inbedding van HOVO Limburg in de Hogeschool Zuid in Limburg. Drie instellingen hadden een lustrumjaar: HOVO Den Haag en HOVO Brabant hebben resp. in september en november hun vierde lustrum gevierd met een symposium, HOVO Amsterdam in november (alleen met docenten gevierd).

Vanuit meerdere HOVO-instellingen is actief meegewerkt aan de organisatie van het landelijke lustrum op 25 november, dat gevierd werd met een symposium in Rotterdam en een essaywedstrijd (zie elders in dit verslag). Vooral HOVO Leiden, HOVO Rotterdam en de Senioren Academie Groningen, Friesland en Drenthe hebben hier een actieve rol in gespeeld.

De Vriendenkringen van HOVO

De Landelijke Vereniging van Vriendenkringen HOVO kwam in het voorjaar en in het najaar in vergadering bijeen. De functie van de LVV HOVO is een platform te verschaffen ter informatie, ideeënvorming en consultatie. Vanwege bovengenoemde functie heeft de LVV HOVO in haar voorjaarsvergadering Henk Verschoor van de Vriendencommissie HOVO Limburg

en Henk de Boer voorzitter van de Stichting Vrienden van de Senioren Academie (HOVO) Groningen en Drenthe uitgenodigd om een toelichting te geven over het reilen en zeilen van hun organisatie.

In Limburg is een aantal jaren geleden 'de Vereniging Van Vrienden van HOVO Limburg' opgeheven en is daardoor geen lid meer van de LVVH. Er is een zogenaamde Vriendencommissie gevormd, deze is statutair verankerd en heeft een flinke stem binnen de organisatie van HOVO Limburg.

De Stichting Vrienden van de Senioren Academie (HOVO) Groningen en Drenthe zijn nauw betrokken bij de Senioren Academie Groningen en Drenthe. Zo is de voorzitter van het bestuur van de Vrienden, Henk de Boer, adviserend lid van het bestuur van de Senioren Academie. De Vrienden onderhouden goede contacten met de Senioren Academie Faculteit: een raad van advies die ideeën aanlevert voor het cursusprogramma; deze raad bestaat grotendeels uit emeriti van de RUG. Op deze manier kunnen de Vrienden invloed uitoefenen op het beleid. Het gaf een interessant kijkje in de keuken van deze organisaties.

In de najaarsvergadering stonden de veranderingen bij de verschillende HOVO instellingen centraal; HOVO Fryslân is onderdeel geworden van de Senioren Academie (HOVO) Groningen en Drenthe; HOVO Zwolle is overgenomen door HOVO Twente (nu HOVO Overijssel); de Zeeuwse Senioren Academie (HOVO Zeeland) is onderdeel geworden van Hovo Rotterdam en HOVO Nijmegen wordt nieuwe koepel Radboud Academie waarin HOVO wordt ondergebracht met Studium Generale en Alumni. Vanwege deze ontwikkelingen zijn het aantal Vriendenkringen sterk verminderd, de Vrienden uit Nijmegen hebben zich opgeheven en de Vrienden uit Friesland gaan samen met de Groningers. De LVVH bestaat thans zes leden (Brabant, Groningen, Friesland, Rotterdam, Utrecht en Zwolle).

In dit verslagjaar bestond het bestuur uit Henk Verbruggen (voorzitter), Ria van Raalte (penningmeester) en Linda Waning (secretaris).

Bijlagen: 1. Ledenlijst
2. Aantal inschrijvingen
3. Lijst van coördinatoren

Ledenlijst HOVO-Nederland per 31-12-2010

HOVO Achterhoek en Liemers
HOVO Alkmaar
HOVO Amsterdam
HOVO Brabant
Senioren Academie Groningen, Friesland en Drenthe
HOVO Den Haag
HOVO Leiden
HOVO Limburg
HOVO Nijmegen
HOVO Overijssel
Hovo Rotterdam, inclusief HOVO Zeeland
HOVO Utrecht
Vrienden HOVO Brabant Sed Vitae
Vrienden Senioren Academie Groningen en Drenthe
Vrienden HOVO Rotterdam SPES
Vrienden HOVO Utrecht
Vrienden HOVO Zwolle
Vrienden Senioren Academie Fryslân

Bijlage 2

Aantallen inschrijvingen in 2010

Cursussen, lezingencycli, losse lezingen, reizen en reiscursussen

instelling	cursussen	Lezingen cycli	Losse lezingen	reizen	reiscursus
Achterhoek & Liemers	137	207			
Alkmaar	255				
Amsterdam	4198	409	1325		
Brabant	1834		62		
Groningen, Friesland & Drenthe	2110	315	693		
Den Haag	516	19	280		71
Leiden	1609			25	32
Limburg	1231	328	482	36	
Nijmegen	2743	281	281		
Rotterdam	755	2240	1151	56	28
Overijssel	962	60			
Utrecht	2205		525		74
totaal	18555	3859	4799	117	205

Bijlage 3

Lijst van coördinatoren per 31-12-2010

HOVO Achterhoek en Liemers	Mevr. Drs. W.M.M.van der Eerden-Kortmann Dhr. H. Doedens
HOVO Amsterdam	Mevr. Drs. A. Mantel
HOVO Alkmaar	Mevr. D. Leijen
HOVO Brabant	Mevr. Dr. K. van Helvert
Seniorenacademie Groningen Friesland en Drenthe	Mevr. Drs. J. Kampman
HOVO Den Haag	Dhr. C.M. Nigten
HOVO Leiden	Mevr. Drs. L. Smit
HOVO Limburg	Mevr. Drs. L. Wierink
HOVO Nijmegen	Mevr. M. Koolen MA
Hovo Rotterdam	Mevr. Drs. C. van Bergen
HOVO Overijssel	Dhr. Ir. H. Paus
HOVO Utrecht	Drs. G. van Dorp